

Po Marxovem govoru

Boj proti rusificem narodne edince. — Na-
porni poizkusi proti razpustu zbornice. — Ve-
čina za neoblastilni zakon. — Obsedno stani-

BERLIN, 5. V večernjših jutranjih urah je vladalo v poslopij «Reichstaga» živahno življenje. Vršilo se je precej sestankov parlamentarnih klubov in tudi seja načelnikov strank, kjer je bilo sklenjeno, da se odgodi razprava o vladni izjavi in pooblaščenem zakonu do danes. Svrha tega sklepa je bila, da bodo mogli

Razpust parlamenta, ki je bil njus posredica odklonitve pooblastilnega zakona, vznečnega mirja poedine stranke in tudi vlado. Osobitost socialisti bi bili zadovoljni, da bi prislo določen kompromis.

Na včerajnji seji je govoril kancér Marxz, ki so ga komunisti takoj motili z vzkliči "po-doljšana Stresemannova roka!" Toda Marxz se ni dal motiti in je prišel s svojim govoromom.

Spominjano predvsem na veselo dejstvo, da je Stresemann sprejel zunanje ministrstvo, kar bo imelo vpliv na nadaljevanje prejšnje zunanje politike. Omenil je težki položaj države in izjavil, da se bo boril proti vsakomur, ki bi skušal pogubiti še ono, kar je ostalo nesrečnemu narodu: narodno edinstvo.

Dolžnost vlade in strank je rešiti dežele in gospodarskega in finančnega prepada, kamor ga je pahnila kruta usoda. Finančni problemi pomenja za Nemčijo, vsaj za njeno skupino,

Nato se je lotil vprašanje pooblastilnega zakona. Nova vlada je prisiljena zahtevati pooblastilni zakon, ako hoče izvesti nujne ukrepe, ki jih zahteva sedanjí položaj. Dolga parlamentarne razprave bi bile drzávi škodljive. V kratkem času je treba poizkusiti, da se da država še rešiti.

Kanceler je nato načel vprašanje razmerj zvezne države do posameznih držav-clanic. Obžaloval je, da je šaš v tako resni škodi prišlo do notranjih nemirov in kravljih povsod. Kušati je treba čimprej odstraniti vsa

mesoglasja. S tem v zvezi je nemogoče zaenkrat ukiniti izjemni zakon glede obsebnega stanja, ker so na delu tajne sile, ki rujejo proti državi.

Predvsem se bo vlada energično zoperstavila vsakemu poizkusu, odtrgati Porenje in Porurje od državnega telesa. Svoj govor je končal z vročim apлом na domoljubne stranke.

Po seji so se sestale posamezne parlamentarne skupine, da zavzamejo svoje stališče na pram vladi. Odločilno za izglasanje pooblastitvega zakona bo stališče socialistov.

Na sestanku socialistov je bilo s 73 protis 53 glasovom sklenjeno, da se odobri pooblastilni zakon za slučaj, da se ustanovi poseben odbor državnega zbora, ki ga bo morala vlada vprašati za svet predno izda nove navedbe.

Prvotno je bilo sklenjeno, da bo imel ta odbor tudi glasovalno in ne samo posvetovalne pravice. Ker je bilo to stališče opuščeno in se vlada strinja s to omejitvijo pooblastilnega zakona, je bil ugoden izid glasovanja o pooblastilnem zakonu zagotovljen, kajti proti so samo nemško-nacionalci in skrajni desničarji.

Neniška vlada razpravljala o zasedenih krajih.

BERLIN, 5. Kabinet, ki se je sestel večeraj in danes v navzočnosti tudi nekaterih pruskih ministrov je razpravljal o vprašanjih tičočih se zasedenega ozemlja. Skleno

podlago ukrepom vlade glede zasedenih krajev. Podrobnosti niso znane.

PARIZ, 5. Agencija Havas poroča iz Koblenza: Zanikajo se nemške vesti, ki zagotavljajo, da se bližajo pogajanja rad angleskega posojila Nemčiji svojemu za kijučku. Poluradna vest pravi, da so te vesti preuranjene. Iz dobro poučenih virov se doznava, da so pogajanja prekinili Angličani in da so ostali vsi obnovitveni poizkusi Nemške vojske, da bi dobila od Angličanov posojilo, neuspeli.

Bombni atentat v Berlinu. - Tri osebe težko, 21 lahko ranjenih.

BERLIN, 5. Na javnem zborovanju, kjer sta govorila dva poslanca o položaju Nemcev na Poljskem, je vrgel nekdo, ki se mu je posrečilo zbežati med množico dve bombi, ki sta težko ranili tri osebe, lahko pa 21.

Število kaznivencev v zasedenem ozemlju.

BERLIN, 5. Wolffov dopisni urad poroča, da je bilo najmanj 5000 Nemcev v Porurju obsojenih radi političnih prestopkov. 2000 oseb sedi še vedno v zaporih, medtem ko so ostali svojo kazen že prestali. Samo 10 jetnikov je bilo pred za ključitvijo procesa puščenih na svobodo.

Odškodninska komisija in ameriško sodelovanje.

PARIZ, 5. «Matin» poroča, da se je včera pečala odškodninska komisija s tekočimi zadevami. List dostavlja, da je nepravilno trditi da pričakuje komisija odgovor iz Washingtona, ker ni bilo poslano nikako povabilo. Komisija pričakuje, da bo dala ameriška vlada

svojemu opazovalcu navodila za njegovo stališče in imenovala osebe, ki bi jih rada videla pri delovanju komisije za raziskovanje nemških plačilne zmoglosti.

Republikanci zasedli javna poslopja v Koblenzu.

PARIZ, 5. Agencija Havas poroča iz Koblenza, da so zasedli republikanci javna poslopja.

Porenski rudarji proti podaljšanju delavnega dne,

ESSEN, 5. Rudarski sindikati so odbili sporazum sklenjen v Berlinu med zastopniki rudarjev in lastniki rudokopov glede podaljšanja delavnika na 9 ur.

1940

«Tamps» o francosko-italijanskih odnošajih
PARIZ, 5. «Tamps» pravi v svojem uvodniku sledeče: Francija, ki je po svoji posebi zemljepisni legi primorana ozirati se na Anglijo in Nemčijo, ni brez interesa tudi za Italijo. Slednja lahko najde v francoskem prijatelju neko stalnost v zunanji politiki. «Tamps» naglašja, da bo Italija tem lažje vpravila svojo zunanjo politiko, čim tesnejša bo njena vez s Francijo. Francija se bo trudila odstraniti ovire, ki nikdar ne prihajajo od njene strani.

Smrt francoskega znanstvenika
PARIZ, 5. Danes je umrl slavi francoski akademik Mavricij Barres.

Konzakcionalnemu umoru v Parizu — Hiše preiskave pri anarhistih.

PARIZ, 5. Z ozirom na ovdob Leona Daudeta, očeta umorenega Filipa, je izvršila politična hiša preiskavo pri raznih anarhistih, medtem ko «Libertaire» in je zasedla tudi umorenje obloko v bolnici. Med drugo obloko je tudi površnik s katerim je mladenič zapustil Pariz. Zasljan je bil šofer, ki je izpovedal, da je bil mladenič pri vstopu v avtomobil brez govornika. Popolne je bila zaslšana neka oseba, ki je spravila poizvedbe v drugo smer. Polica se bo preprčala o resničnosti njegovih navedb. Odrejeno je bilo izkopanje trupla Filipa Daudeta.

Pri razrešitvi trupla so dognali zdravniški, da je bila rana na desnem senu povzročena s kroglo izpaljeno iz neposredne bližine; nič ne nasprotuje domnevi, da gre za samomor.

Rokopisi in dokumenti, ki jih je imel Filip Daudet in ki so bili izročeni Juriju Vidalu, uredniku «Libertaire» so bili najdeni pri ženi nekega njegovega tovariša, ki jih je imela pri skrati skrite v nedrih.

Združitev strank za volitve na Grškem.

ATENE, 5. Prizadevanjem polkovnika Plastirasa se je posrečilo doseči, da je prišlo med liberalci in republikanci do sporazuma glede skupnega volilnega nastopa. V tozadevnem zapisniku so predstavniki strank izjavili, da ne stremijo za volilno zmago, kot končevaljevo odločitev o režimu, marveč, da bodo predlagali narodni skupščini tozadevni plebiscit. Liberalci bodo to spomenico podpisali, ker ne vidijo v plebiscitu nobene nevarnosti za državo.

Novi arabski denar.

MEKKA, 5. Arabska vlada je spravila v promet svoj lastni narodni kovinski denar v komadih po 25 zlatih lir imenovanih «dinari», ki je razdeljen v srebrnike, enakovredne dolarju, ki se zopet dele v eno in pol piaster.

Radiotelegrafična zveza Carigrada z Angoro.

ANGORA, 5. Vlada je sklenila vzpostaviti brezžični brzojav med Carigradom in Angoro. V to svrhu bodo pozvani nemški inženirji, ki bodo pregledali nekatere postaje, ki so bile zgrajene med svetovno vojno.

Za olajšanje mednarodnega prometa na železnikih.

ZENEVA, 5. Pod predsedstvom sen. Contija se je vršila plenarna seja mednarodne konference za običaj in prehod v okviru Društva narodov. Konferenca je razpravljala o načrtu za dogovor o mednarodnem režimu železnice. Konferenca je odobrila brez vsake poplave načrt, ki ga je sestavila železniška komisija in na katero je pristalo 30 držav. Glavne določbe dogovora stremijo za tem, da bi se odstranile ovire (različnost tarifov itd.), ki otežujejo mednarodni promet.

Italija in Rusija

Rusija polagoma vstaja iz pozabljenosti, v katero jo je vrgla evropska blokaška politika in pa strah pred boljševiško epidemijo. Zgodilo se je namreč nekaj, kar zunanji svet ni pričakoval. Najprej to, da je režim ostal vkljub vsem črnim prerokovanjem. Drugič je praksa pokazala neizvedljivost komunističnih dogem, tretje pa je prišlo do razmeram in napravila «zapadnemu» kapitalističnemu sistemu nekaj prav velikih koncesij. Te koncesije so razdražile fanatične komuniste, toda zato so rešile Rusijo pogina.

Ni pač nobenega dvoma, da se sedanja sovjetska vladavina pokazala izvanredno voljo in energijo obnoviti v Rusiji razrušenosti, ki jih je prizadela svetovna vojna, revolucija in mesečne vojne. In če se ni pri tem ustavila prizadevanja teoretičnega komunizma tako hude udarce, prica, da so današnji vodilni močje Rusije praktični.

Sedmo leto teče h kraju, odkar je komunistična stranka absolutno zavladovala v Rusiji. Sovjetska vlada je danes trdna kot nikdar poprej. In malokdo je še tako naiven ali kratkoviden, da bi mogel resno pričakovati, da se bo komu posrečilo vreti sedanji režim nasilnim potom.

Zatorej se je zunanji svet že privadil na sedanje stanje v Rusiji in tako priznal stalnost in solidnost ruske vlade in države. Rusija je bogata dežela. Bogata na vseh možgih zemeljskih in podzemeljskih zakladih. Te zaklade je treba dvigniti, za to pa je treba zunanje pomoči: t. j. kapitala in strokovno izurjenih ljudi.

Zunanji kapital se je sramežljivo in z vso previdnostjo vtihtapljal v Rusijo. V zadnjem času pa se vrši udeležba inozemskega kapitala na dvigavanju ruskih zakladov v veliko hitrejšem tempu. Svoj čas so zapadne vlasti strahljive podjele kapitaliste s tem, da je v Rusiji vse negotovo. Glede Francije pa je znano, na kakšno stališče se je postavila v vprašanju predvojnih dolgov Rusije. Tedanja politika je šla za tem, da razkriži sedanjo rusko vlado kot verolomno in sleparsko, ker neče priznati carskih dolgov.

Za povprečnega opazovalca bi utegnili ta trditelj vzbuditi videz resničnosti. Stvar pa je kajpak malo drugačna. Kjer se dva prepirlata, nima po navadi nobena stran prav. Resnica je nekako v sredi. Rusija se po pravici postavlja na stališče, da je treba urediti istočasno vsa vprašanja, ne pa samo vprašanje njenih dolgov. Posebno dober argument je ta: Zapadne vlasti niso izpolnile nobene obveze, izvirajoče iz pogodb s carsko Rusijo. Kje je Carigrad in Bospor, kaj je z obrobami državami, kako je prišla Poljska od osrčja ruske zemlje? To so pač dovolj tehtni argumenti, s katerimi se ruska vlada brani. In dalje, kako more zahtevati kaj od ruske vlade, če pa je ne prizna. Gotovo je, da je bila sovjetska vlada svoj čas pripravljena na zelo velike žrtve, če bi jo bile zapadne vlasti hotele priznati de facto in de jure. Danes pa pojde ta reč precej ceneje za Rusijo.

Tudi v Italiji se je začelo polagoma svitati nekaterim možem, ki so spoznali važnost ruske dežele za gospodarstvo Italije. Naglih korakov se bližamo k zadnjemu poglavju ruske revolucije: konsolidacija in priznanje. Zatorej se je tudi italijanska vlada požurila, da v kratkem času uredi odnose s Rusijo.

Mussolini se je torej v principu izrekel za to, da se Rusija prizna. Imel je pač še nekaj izgovorov, posebno značilna je njegova izjava, v kateri priznava Rusom, da so zelo trdi v zastopanju ruskih interesov, vendar pa je iz vsega razvidno, da je tudi v Italiji močna struja, ki sili k obnovi gospodarskih stikov z veliko Rusijo. Ta struja je veliki kapital in to, kar niso mogli doseči milijoni boljševizujučih množic v polpreteklem času, to se bo bržkone posrečilo «visoki gospodi».

Ironija usode, da je ravno kapitalizem tisti, kateremu bo dano rešiti to vprašanje, ki je bilo svoj čas eno glavnih vprašanj italijanskih socialistov-boljševikov. Bombacci je zadnjič v zbornici nekako sramežljivo priznal, da je bil on svoj čas namenjen za posredovalca med Italijo in Rusijo. In še tako poreden je bil, da je imenoval onega gospoda ministra, ki ga je mislil poslati v Moskvo v imenu ruske vlade. Razume se, da je ta sama na sebi nedolžna izjava Bombacci jeva napravila zelo slab utis na gotove politične struje in da je bila zlasti struja Tittoniju posebno neljuba. Hitro je demontiral Bombaccija, toda grenak okus je vendarle ostal. Kdo med obema je govoril resnico, ni toliko zanimivo in tudi ni bogve kako važno. Pač pa ne more senator Tittoni zatajiti onih žaljivk, ki jih je v gosposki zbornici izustil na najvišjega predstavnika ruske države: Lenina. Bržkone ni napravil tedaj usluge Mussoliniju, ki se je začel pogajati z rusko delegacijo. Gospod senator dobro ve, da se fašizem rad poslužuje trdih besed in da tudi trdi nastopa, pozabil pa je eno, to namreč, da je naslov podvržen izpremembam.

Danes ni v interesu fašizma udarhati po Rusiji, še celo domače komuniste pusti v miru životariji, pač pa se obrača njegova pozornost na «gosposko» opozicijo. Tittoni pa gre in napravi tako nerodnost. Zares smolo je imel. Če zgoraj smo omenili, da bi bila v prejšnjih časih sovjetska vlada pripravljena na velike žrtve za plačilo pripojenosti zapadnih držav. Takrat je bila v velikih stiskah: pomanjkanje, suša, lakota, bolezn. Tedaj je bila zares v položaju svetovskega Ezavai, ki je prodal prvenstvo za skledo leče. Sreča zanj, da je ušla oni nevarnosti. Danes je stvar malo drugačna. To se pozna tudi pri sklepanju trgovinskih pogodb. Pri Rusih se ne pozna več one radodarnosti pri oddajanju naravnih zakladov ruske zemlje, za vrednost zahtevajo dobro protivrednost. Zatorej morajo kontrahenti vzeti tudi Rusijo vse bolj iz solidnega stališča in v tem je iskati vzroka, da je tako težko priti do sklepa pogodb.

Umevno je, da izjavja Rusija na ta način tudi pritisk na dotične države, naj se vendar obnove tudi diplomatski odnosi. Ruska vlada se torej bori za svoje pravno stališče enakovrednega člana v krogu evropskih držav.

Pripoznanju sedanje ruske vlade praktično nasprotuje le Angleška, ki ima pač največ interesa na tem, da ostane Rusija še nadafje v temi in ozadi. Sicer pa zares ni vzroka, čemu ne bi ostale države napravile tega koraka. Strah pred komunizmom je danes prazen, in če je odpadel še ta edini tehtni argument, potem je pač v interesu vse Evrope, da se uredi razmerje z Rusijo.

V bližnji bodočnosti bomo videli, koliko je resnice v prizadevanju rimske vlade po obnovi odnosov z Rusijo, ali pa je morda več diplomatskega otipavanja vmes. Vsekakor velja tu pregovori: kdor prvi pride, prvi meje. Če bi se Italija odločila obnoviti diplomatske odnose z Rusijo pred ostalim svetom, bi zares pokazala samostojnost v zunanji politiki. Koliko koristi bi utegnili imeti Italija od tega prvenstva, je pač vsakomur jasno.

Ob stoletnici Monroeve doktrine

Redke so politične doktrine, ki bi se po enem stoletju ohranile svoj vpliv na usodo celoga kontinenta in služile za vzgled ostalim delom sveta. Doktrina ameriškega predsednika Monroea in državnega tajnika Johna Quincy Adamsa uživa to prednost. Ta doktrina, ki se je tekoma enega stoletja čisto prikazala na diplomatskem odru, zanima svet posebno tudi danes, ko se pričakuje govor sedanjega predsednika Coolidgeja, ki bo pokazal zadržanje Zedinjenih držav napram stari Evropi, ki se zvrja in ječi pod težo bremen, ki si jih je naprtila s svetovno vojno.

Monroeva doktrina je politični program in ne doktrina v svojem pravem smislu. Bila je določen politični program v času, ko je bila sveceno proglašena in je sčasoma postala tradicionalna formula, nedeča razne razlage. Monroeva doktrina je izraz duševnosti severne Amerike in pomeni zunanjo narodno politiko, ki jo upoštevajo tudi drugi. Amerikane je pripravljeno celo k žrtvam samo, da zmagata nadmočje — Monroeva doktrina in tudi Coolidgejev govor bo najbrže samo člen v njenem praktičnem izjavljanju.

Monroeva doktrina pa je kljub temu, da nosi njegovo ime, polni političnih izkušenj največjih ameriških rodoljubov tedanje zgodovinske dobe Jeffersona in Madisona, prednikov Monroea na predsedniškem mestu in Johna Adamsa, njegovega tajnika in poznejšega naslednika. Ona je organska zveza načel, ki so vodila ustanovitve washingtonske zveze in ki bi jo lahko označili kot dogmo politične izolacije novega sveta napram stari Evropi.

Po francoski revoluciji, ki je razhajala tedanje politične nazore, so pričeli absolutistični vladarji iskati odresilno pot, ki bi preprečila vsako nasilno vstajo in čuvala svet pred krvopilemi ter jamčila državnim gospodarjem za njihov položaj.

Dne 26. septembra 1815 so sklenili ruski car Aleksander, avstrijski cesar Franc in pruski kralj Frederik Viljem osebni sporazum, brez podpisov dotičnih ministrov, in se obvezali za skupni nastop v notranji in zunanji politiki, da se zavaruje čista avtokracija. Dogovor je dokaj mističen in sveta alijansa se ni nameravala brigati samo za telesni in duševni blagor svojih lastnih podanikov, marveč si je nadelala nalogo intervenirati povsod, kjer bi grozila kakšna ustaja, da bi se podprla vzpostavljena oblast. Proglašeno je bilo načelo intervencije, ki je stalo skozi par desetletij v

ospredju evropske politike, načelo, ki naj bi skrbelo za evropsko ravnovesje in moč zakonitih vladarjev. Politika intervencije je prišla do izraza v Galiciji, na Rusko-Poljskem in na treh sredozemskih polotopih. Svojejo duševno vodjo je imela v carju Aleksandru, svojega vernega izvrševalca pa v knezu Metternichu, ki je bil pravzaprav duša vseh ukrepov.

Po nalogu svete alijanse je šel francoski vojvoda Angouleme v Spanijo, da pripomore Ferdinandu VII do prestola in tudi španske ameriške kolonije, ki so se dvignile proti svojim gospodarjem, bi se morale vrniti zakoniti lastnici Spaniji.

To načelo pa ni prijalo Angliji in tudi ne Ameriki. Izključitev Spanije iz osrednje Amerike in Rusije iz skrajnega severozhoda novega kontinenta sta bila odločilna momenta angleške politike napram sveti alijansi in od tod so izvirali štirje poizkusi Canninga v letu 1823, da bi pridobil Zedinjene države za sodelovanje proti nevarnosti intervencije. Pri tem so Anglijo vodili sebični gospodarski interesi.

Amerika se je dobro zavedala, da ji z ene ali druge strani proti gospodarsko in politično zaslužnjeje in ubrala je svoj lastni pravec. Hotela se je osamosvojiti od Evrope in z lastno energijo povzdigniti blagostanje in napredek. Z velikanskimi koraki je hitela naprej, da pride do onega stališča, ki ga je Evropa dosegla s stoletnim vztrajnim delom.

Ta načrt osamosvojitve od evropskega vpliva je proglasil Monroe 2. decembra 1823.

1. Ameriški kontinent, ki so postali in ostanejo svobodni, se ne smatrajo za pokrajino, ki naj služijo kolonizacijskim svrham evropskih držav.

2. Amerika bo smatrala vsak poizkus raztegnitve evropskega političnega sistema za škodljiv ameriškomu miru in ameriški varnosti. Amerika se ne briga za evropske zadeve in Evropa naj se ne mešča v ameriške.

3. Vsaka intervencija v neodvisnih ameriško-latinskih republikah, bodisi na katerikoli način, se bo smatrala kot sovražni čin napram Zedinjenim državam.

Zgodovina preteklega veka je pokazala pomanjkljivosti v načrtu in njegovi praktični izvedbi. Jasno je, da ni možno govoriti o izolaciji in neodvisnosti ameriških in evropskih interesov. Bilo bi ravno tako nepravilno, kot je bila v prvih časih napačna španska zahteva po izločitvi Aragoncev od novega kontinenta, ker je nosila stroške odložitja kastiljskega krona. V več slučajih so Zedinjene države

kljub gestu «Amerika Amerikancem» prestojno prepustile evropskim silam svobodne roke. Tako v času, ko niso mogle Zedinjene države radi secesijske vojne storiti napravnega koraka, ki so vkorakali v Mehiko, drugega izdatnega koraka niso enostavno protesti in ko so Nemčija, Anglija in Italija l. 1903 blokirale Venezuelo radi obvez, izvršajočih iz zasebnih pogodb. Tako v prvem kot v drugem slučaju se je ameriška diplomacija omejila na prijateljsko posredovanje.

Epizoda, ki je vzbudila evropsko pozornost za Monroev doktrino, je bil brezpomerni mejni spor med Venezuelo in angleško Gujano. Tedaj bi predsednik Cleveland v zvezi s tajnikom Olneyem skoraj povzročil vojno z Anglijo, sklicujoč se na Monroev doktrino. Zedinjene države se niso tedaj sklicevale samo na mednarodno pravo, marveč so proglasile novo načelo: «Ameriške države, severne in južne so radi svoje zemljepisne bližine, radi naravnih simpatij in radi sličnosti politične ustave prijateljske in zavezniške Zedinjenim državam na gospodarskem in političnem polju». Te besede pomenjajo panameriško politiko, ki jo je pričel nekaj let pred tajnik Blaine z ustanovitvijo «International Union of American Republics» z osrednjim sedežem v Washingtonu. «Geslo Amerika Amerikancem» se je preobrazilo v «Amerika Zedinjenim državam». To je druga razvoja stopnja Monroev doktrine, o kateri smo že prej naglasili, da dopušča raznovrstne razlage.

Ko se je Amerika tako zavedala svoje moči, je prešla k izrazitemu političnemu imperijalizmu. Že l. 1867. je došla v posest Alaske in koncem prejšnjega stoletja je zasedla otočje Havai, otok Guam, vzhodni del otočja Samoa, Kubo, Portoriko in Filipine. V zadnjem času so prišli Filipinci v Washington in zahtevali avtonomijo, toda po gestu «Amerika Zedinjenim državam» so odšli praznih rok domov, kajti po mnenju ameriških državnikov se ne morejo samostojno vladati.

Svetovna vojna je povzročila novo Monroev doktrino, ki jo je proglasil Wilson, ki je stremil za tem, da se Amerika zaplete v svetovno politiko. Udeležila se je svetovne vojne in njena udeležba se je smatrala za uveljavljanje Monroev doktrine. Toda prišel je konec in Wilson je padel. Njegov naslednik Harding se je oprjel starih tradicij, Coolidge pa bo v kratkem izpovedal svoje stališče. — Lahko pa smelo trdimo, da so vsi predpogoji za to doktrino povsem drugačni kot so bili 2. decembra 123.

DNEVNE VESTI

Brezvestnost

Primernejše besede res nimamo. V nekem dopisu iz Gorice pripoveduje «Piccolo», kako da je ljubljanski škof Bonaventura Jeglič imel v Vipavi — na potu iz Rima — politično konferenco. Sprejel da je tudi «neko» deputata žensk, ki so mu tožile radi trdega «italijanskega suženjstva», kako da jih je tolažil in jim obljubil, da bo govoril ljudstvu vipavske doline, ki da je Sloveniji «pri krvavečem srcu».

In škof Jeglič je — pripoveduje «Piccolo» dalje — res na dolgo govoril a propovednice v vipavski župni cerkvi nenavadno številnemu občinstvu, dajajoč izraza svojim «panslavističnim čustvom» in vzpodbujajoč ga, naj veruje, da pride skoro dan odrešenja.... Prebivalci vipavske doline da so raznesli glas o tem činu škofa Jegliča med vse Slovence, ki da bodo vzradovali....

Kako pripoveduje «Piccolo» vso to grozno storijo? Morda na podlagi konkretnih dejstev in ugotovljenih besed? A kaj šel Pravi, da se «širijo taki glasovi», da se «tako govorijo»? Pa tudi na koncu apostrofira goriskega kneznadškofa, kako da misli on o tem, tudi če je govorica, da je bil škof Jeglič v Vipavi, le bajka: puta caso, il soggiorno del vescovo di Lubiana in Val Vipacco fosse leggenda, ciò non toglie che qualcuno dal pergamo parlò per accendere i fedeli! Pa naše povedano: četudi ni res, da je bil ljubljanski škof v vipavski dolini, je pa kdo drugi govoril a propovednice, da bi podžigal vernike!

Le brezvestnost more na takih podlagah, — čes, če ni govoril škof Jeglič, je pa kdo drugi — izrekat take obtožbe. Le brezvestni ljudje morejo tako zastopljati razmerje med domačim ljudstvom in oblastjo, oziroma drugorodnimi državljani!

Naj podamo tu nekoliko pojasnila glede cerkvenopravnega položaja vipavske doline. Kolikor mi vemo, spada pred kranski del te doline še vedno pod jurisdikcijo ljubljanske škofije. Ali bi bilo potem kaj čudnega, če bi ljubljanski škof porabil priliko, da obišče te svoje vernike? Ali bi bilo kaj čudnega ali nedopustnega, če bi ob tej priliki imel «konferenco» s svojimi podrejenimi duhovniki, ali drugimi veljaki? Seveda pravi «Piccolo», da so bile te konference «politične». Kako ve to, Ali je njegov zaupnik morda sam čul te razgovore? Sam ne trdi tega, ampak govori le o govorikah, ki se širijo!! Dopušča celo možnost, da je vest o škofovem bivanju v Vipavi le «legenda». Vendar kleveče. Kaj drugega, nego poizkus denunciacije je njegova navedba, da so prebivalci z radostjo širili «panslavistične» besede, ki jih je govoril a propovednice škof, ali pa — kdo drugi! Namen ovaja «Piccolo» na koncu, ko pravi, da so oblastva obveščena o teh govorikah in da so uvedla poizvedovanja, ki naj ugotovijo resnico! S tem je priznal, da ne pozna resnice ne on, ne oblastva; da ne vedo: kdo in kaj je govoril, ali je splot kod govoril! Namen tega početja v «Piccolo» je navoriti! Namen tega početja v italijansko javnost: nahajati hoče oblastva in italijansko javnost, naj smatrajo ljudi vipavske doline za same vdeležalce: per prendere le misure che il caso richiede! Naj ukrepanje odredbe, ki jih zahteva ta slučaj! Ali nič ne peče vest tiste, ki so poslali v Gorico take «informacije»? Kakšna druga ostrejša beseda bi bila bolj na mestu.

Državni podtajnik za mornarico in komisar za trgovsko mornarico on. Ciano je prispel včeraj jutraj v Trst. Na postaji so ga pozdravili prefekt, župan in general divizije Castagnola.

Sprememba volilnega reda. «Gazzetta Ufficiale» od 3. decembra 1923. je objavila zakon o spremembah volilnega reda za politične volitve, kakor so bili sprejeti v poslanski zbornici in v senatu na predlog sedanje fašistovske vlade.

Zvišanje pristojnin za telefonske pogovore z inozemstvom. Pristojnina za telefonske pogovore s Švico, Avstrijo in Češkoslovaško je bila z ozirom na tečaj a tekočim mesecem od 340 na 360%.

proti naravi, proti zgodovini in človeškemu dostojanstvu! On pa — molči in zatajuje s tem svoje lastno uverjenje o potrebi pouka v materinem jeziku...!! In to res ni častno!

Na krivih poteh

V teh letih, odkar smo priključeni k Italiji, so naši novi gospodarji prihajali z raznimi poizkusi, kako bi svoje nove drugorodne državljane vzgajali državno politično in jih sprijaznili z njih novim položajem. V prvem času vojaške zasedbe se je postopalo brez vsakega sistema. Ker pa to ni doneslo zaželenega uspeha, je začela civilna uprava porabljati druge metode — s takimiimenovanim mirnim, toda tem žilavejšim «prodiranjem». Tudi ta poizkus se je izjalovil. Kar se je doseglo, je bilo le vnanje in navidezno. Oblastniki niso prišli do vpliva, niso si pridobili naklonjenosti novih državljanov njihove duše, kar bi jim moralo biti vendar glavno, kakor naglašja tudi profesor Pacchioni. Ker niso poznali misljenja in čustev našega ljudstva, so segal po povsem zgrešenih sredstvih in med temi tudi po nezakonitostih. Kar je bilo poprej dobrega, so rušili, ne da bi za to podali kaj enakovrednega ali boljšega. To je le večalo medsebojno narodno nezaupljivost in je zastrujalo medsebojno razmerje. Razburjenje pa je doseglo svoj višek s šolskimi naredbami, ker narinanje tuje je bilo kot učenca jezika mora biti v največji škodi za posvetni in za verski pouk. Naglasiti moramo, da je to priznal tudi generalni komisar v Tridentu u uradno naredbo z dne 4. septembra 1921, kjer je s tako pametjo govoril za takozvane ladinске otroke. V letu 1921 so torej smatrali kot hudo vzgojno pogreško, če se otrokom usiljuje učni jezik, ki ga ne razumejo, in generalni komisar v Tridentu je razrekel duhovščini hvalo vlade na tem, da daje otrokom verski pouk v jeziku, ki ga razumejo.

In danes? Kaka sprememba v naziranjih! Kakškok od pameti do brezpametnosti! Od kod to? Na oblasti so močje, ki imajo — drugakdo pamet. Samo vedo naj, da si niso pridobili naklonjenosti prebivalstva, niti niso s svojim naziranjem o vzgoji in učnih metodah povečali svojega ugleda na zunanji med civiliziranimi državami Evrope. Na krivih poteh so.

Zavarovalna družba obsojena na izplačanje škod povzročenih po fušistovski ekspediciji

Tribunal v Torinu je te dni izrekel zanimivo razsodbo z ozirom na kazenske ekspedicije. Teofilio Jarre je oddal nekoliko prostorov svoje hiše v najem krožku strojevidci in železniških kurjačev. Radi tega so mu fašisti tekom znanih dogodkov v decembru 1922. zažgali hišo. Zavarovalna družba Metropoli se je postavila na stališče, da ni dolžna plačati odškodnine, ker ni v smislu nekega člana zavarovalne police obvezna za škodo radi požara v slučaju vojne, vdora in ljudskega bunjenja.

Razprava v tej zadevi se je zelo zavlekla. Razsodba, ki je izšla sedaj, opisuje natančno dogodke in osebe, ki so se udeležile omenjenega požiga ter poudarja pri tem popolnoma odsotnost ljudstva in nenavzočnost razgrajajoče ali uporne množice, kakor tudi pomanjkanja pri teh dogodkih glavnih značilnosti v metodi in ciljih, katere se pri bunjenjih dajo vedno ugotoviti.

Razsodba prihaja med tem, da zaključka, da gre tu za politično maščevanje, za represalije in kazensko ekspedicijo vojaški organiziranih in pod poveljstvom posebnih načelnikov stoječih oddelkov na škodo političnih nasprotnikov, za protipravno dejanje, ker pripada izključno državi zasledovanje in kaznovanje krivcev in dolžnost za javno in zasebno zaščito; in da se ne more tu govoriti o ljudskem bunjenju, ker ni imela ta borba za svoj poseben cilj strmoglavljenje vlade, koje stranka je temveč v tisti dobi vodila usodo države.

Končno ugotavlja razsodba, da je borba med fašisti in komunisti že leta sem takva vsakdanja, da bi jo zavarovalna družba morala vzeti v obzir. Radi tega se ne more tega požiga vključiti med posebne slučaje, ki jih naštevajo gorimljeni člen police, kateri ne dopušča raztegnitev v interpretaciji.

Radi tega je bila zavarovalna družba Metropoli obsojena na izplačanje po izvedenih ugotovljenih škodi in na poravnavo sodnih stroškov.

Tržaški poslanec Bombacci pozvan, da poda ostavko. Izvršilni odbor komunistične stranke je izdal poročilo, v katerem pravi, da ni on Bombacci v svojem govoru o italijansko-ruski pogodbi v zbornici tolmачil misljenje in zadržanje stranke glede tega vprašanja. (Bombacci je rekel v zbornici: Vi, on Mussolini, dobro veste, da želi Jordanski bolj kakor vi, da bi prišlo do sklenitve pogodbe tudi radi tega, ker bi se obe revoluciji, fašistovska in ruska, zaključili v zvezo med obema narodoma. Nekoč mi je italijanski zunanji minister Tittoni naročil, naj se podam v Rusijo.)

Dalje je Bombacci pozival, naj se italijanski industrijalci požurijo, da jih ne bodo pretekli v Rusiji Francozi in Angleži. Tittoni je pozneje izjavil, da je bil takrat Scialoja zunanji minister). Radi tega govora, ki žali ne samo smernice, ampak tudi dostojanstvo komunistične stranke, on Bombacci ni več pooblaščen, da zastopa stranko v zbornici; radi tega je pozvan, da poda ostavko kot poslanec. Ako se bo on Bombacci pokoril odboru izgubi Trst edinega komunističnega poslanca.

Potni listi za inozemstvo. Tukajšnja kr. kvestura sporoča: Meseca septembra je ostalo nad 400 prošenj za izstave ali podaljšanje potnih listov za inozemstvo neresenih in sicer radi brezbrzičnosti prošilcev, ki niso prinesli potrebnih kolkov, dasi je to kvestura ponovno zahtevala. Ker je radi tega delo v uradu zastajalo, je kvestura odredila, da izgubijo vsi «brez pridržka» (nulla osta) veljavo po preteku 40 dni od dneva, ko so bili izdani, v slučaju, da prosilci ne izpolnijo zahtev oblasti.

Spominjajte se ob vsaki priliki «Dijaške Matice»

Društvene vesti

Podružnica "Solskega društva" v Škedenju bo imela v nedeljo dne 9. t. m. ob 11. uri predpoldne svoj redni občni zbor s sledečim dnevnim redom: pozdrav predsednika, poročilo odbora, volitev novega odbora in sluhajnosti.

Z ozirom na važen dnevi red tega prekrožnega društva prosimo cenjeno občinstvo, da se obnega zbora udeležijo v čim večji številci.

Sv. Ivan. V nedeljo 8. t. m. ob 4. uri popoldne bo delil sv. Miklavž darila otrokom, Zvečer pa odraslim.

Darove se sprejemajo v Narodnem domu od 9. ure jutraj do nastopa Miklavža. Pristojbina za varstvo otrok L. — 50. Starši razveselijo svoje otroke z darovi, ker ta dan je dan veselja malčkov, pa tudi odrasli ne odklonijo daril.

Senjalska čitalnica v Trstu vabi vse blane in prijatelje društva na svoj XX. redni občni zbor, ki se bo vršil dne 16. decembra t. l. ob 10. uri popoldne v dvorani DKD, Campo San Giacomo št. 5. Dnevni red je sledeči: 1) Govor predsednika; 2) Poročilo tajnika; 3) Poročilo blaginjskega; 4) Poročilo knjižničarja; 5) Poročilo gospodarja; 6) Volitve novega odbora; 7) Sluhajnosti.

Miklavž pri Sv. Jakobu. V nedeljo 9. t. m. pride Miklavž pod okriljem Senjalske čitalnice v dvorano DKD pri Sv. Jakobu, Campo San Giacomo št. 5.

Popoldne ob 3 in pol bo Miklavž obdaril otroke, ki bodo imeli tudi priliko, da vidijo angeličke in rogate hudičke. Obenem se bo vršila otroška igra, kjer bodo skrajše in vile očarali navzočne malčke.

Zvečer ob 7 in pol pa pride Miklavž za odrasle. Lepa šaloigra in baleti v bujnih opravah in pri čarobni razsvetljavi bodo gotovo vsakega z radostjo navdahnili. Sodeluje tudi znani solist Sušnik, ki nam bo podal par izbranih pesmi. Pri pogrnjenih mizah se bo gotovo razvila pri vseh prav živahna in prisrčna zabava.

Darovi se sprejemajo v nedeljo od 9. do 1. ure popoldne proti pristojbini od L. 1. — za komad. Opozorjamo, da se slabo vezani paketi v izogib neugodnostim ne sprejemajo.

Pozor tvoj, malčki in odrasli!

M. D. P. Nocoj ob 20.30 v društvenem prostoru sestane kitaristov v svrhu določitve vaj. — Vojdja.

Slov. akad. fer. društvo "Balkan". Zvečer ob 8.30 se vrši redni sestanek s predavanjem g. dr. Razina: O razmerju med celvijo in državo. Z ozirom na zanimivo predavanje vam bomo člane, da se sestanka v velikem številu in točno udeležijo. — Člani, ki nimajo še novih legitimacij (rujavo-zelenih), jih lahko dvignijo pri tajniku. Ob 7.15 ima odbor svojo sejo. — Odbor.

Iz tržaškega življenja

Zločin malopridnega sina. — Strelja na svojo lastno mater ter si nato počene kroglo v glavo.

Sinoči se je v našem mestu raznesla vest o krvavem činu, ki ga je izvršil komaj 19-letni mladenič. Ranil je svojo mater ter se nato ustrelil. Tragedija se je odigrala sinoči okoli 19. ure v ulici Pondera, v stanovanju družine Kreiner, katero se nahaja v četrtem nadstropju hiše št. 4. V tem času so se nahajali v omenjenem stanovanju Viktorija Kreiner, stara 56 let, rododunajčanka, njena 19-letna hči Klejla in njen sin Guido, star 19 let, vojak fašistovske državne milice. Poleg Kreinerjevih se je v istem času nahajala tam 19-letna Roža Ravnik, prijateljica Klejle. Kreinerjevi so ravno večerjali. Nenadoma se je Guido, ki je bil videti zelo slabe volje, sprl s svojo sestro. Mladenec je namreč vprašal domače člane, kaj neki mora biti vzrok, da ni več na spregled neke prijateljice Klejle, 20-letne Avrelje B. — Tu moramo omeniti, da je bil mladenec zaljubljen v to deklico, ki pa menda ni marala za njegovo ljubezen. Baje sta tudi mati in sestra mladenčicu nasprovali njegovemu srčnemu nagnjenju do Avrelje B. — Klejla je na to vprašanje odgovorila bratu precej osorno, češ, kaj ga tako skrbi njena prijateljica, ko ji je ta vendar povedala, da ga ne mara. Ta odgovor je mladenicu silno razkačal. Pograbil je samokres, ki ga je bil malo prej odložil, ter začel z njim groziti sestri. Tedaj je stopila med prepirajočo mati in osetla sina radi njegovega nasilnega vedenja. Mladenec se je pa še bolj razvnel; zagrozil ji je, da počene tudi nji kroglo v trebuh, če ne molči. V tem hipu je prepričal dospel na kritično točko. Po izmenjavi par ostrih besed je mladenec naperil samokres proti materi ter ustrelil. Nesrečna žena se je opotekla, zadeta v glavo. Pri tem prizoru se je mladenec očitno stremil; zavedel se je svojega strašnega čina. Misleč, da je umoril mater, se je hotel sam kaznovati. Obrnil je samokres proti sebi ter si poglaval kroglo v glavo. Zgrudil se je na tla ves oblit s krvjo.

Tragedija se je odigrala z bliskovito naglico. Navzoči so prvi hip obstali kakor blazni. Na poka in obupne krike so prišli bližnji ljudje iz bližnjih stanovanj. O dogodku je bila nemudoma obveščena rešilna postaja. Na lice mesta prihiteli zdravnik je dognal, da je mladenec že mrtev; krogla mu je predrila glavo. Krainerjeva pa k sreči ni bila hudo ranjena; krogla jo je do kosti

opraskala na čelu. Ženo so prepeljali v mestno bolnišnico. Pozneje, po izvidu sodne komisije, so prepeljali tja tudi truplo nje-nega nesrečnega sina, ki počiva sedaj v tamonjni mrtvašnici.

Nesreča pri delu. Težak Josip Budica, star 33 let, stanujoč v ulici Rigutti št. 20, je večer predpoldne delal na pomolu pred hangarjem št. 24 v stari prosti fuki. Razkladal je z nekakega vagona vreče moka, katere so dvigali z žravom na parnik. Pri tem poslu se je mož zapletel z levo nogo v verigo dvigala, ki mu je na kompliciran način zlomila nogo v gležnju.

Ponesrečenec je dobil prvo pomoč od zdravniške rešilne postaje, ki je bil telefonično poklican na lice mesta. Potem je bil Budica prepeljan v mestno bolnišnico.

V zaporu se je obešil. V kaznilnici v ulici Coroneo se je že delj časa nahajal v preiskovalnem zaporu 25-letni Josip Bernobich; bil je zaprt radi tatvine. Iz disciplinarnih vzrokov so ga zaprli v podzemsko celico. Poostrevali njegovi že itak žalostni razmerje je spravila mladeniča v obup. Sinoči je bil videti zelo potrt. Ko je okoli 20. ure jetaški čuvaj pogledal v njegovo celico, se mu je ponudil žalosten prizor: Bernobich je visel na vrvi, spleteni iz rjuhe, ki jo je bil nesrečni pritrdil k omrežju okna. Čuvaj je takoj poklical na pomoč tovariše, ki so obenačas rešili iz strašnega položaja. A bilo je prepozno. Nesrečni kaznenec ni kazal nobenega znaka življenja. Zdravnik rešilne postaje, ki je bil telefonično poklican na lice mesta, je mogel ugotoviti samo smrt. Truplo samomorilca so pozneje prepeljali v mrtvašnico mestne bolnišnice.

Vesti z Goriškega

Prireditev v Dornbergu. Na splošno žemljno občinstvo ponovi v nedeljo, 16. t. m. "Slov. čitalnica" igro "Dekle z biseri". Pri prvi uprizoritvi, ki kateri je bil vstop brezplačen, je bila dvorana polna do zadnjega kotička; odbor upa, da bo tudi pri ponovitvi ta lepa in težka igra privabila mnogo občinstva.

Organizirajmo se!

(Dopis z Vipavskega.)

Kaj pomeni beseda organizacija, ve danes vsak naš človek in ni treba tega še posebej razlagati, gotovo se pa dve tretjini našega ljudstva ne zavedata, kako velikega pomena je trdna organizacija, naj bo kmetov, delavcev in kogarkoli. Za zgled nam lahko služijo organizacije v Švici, Holandiji in v drugih severnih državah Evrope.

Priznati se mora, da se je v zadnjih letih tudi pri nas obrnilo na bolje, toda odkrito bodi rečeno, da jadrmo še daleč za drugimi. Vzrok temu je v prvi vrsti ljudstvo samo, ker se ne zaveda pomena organizacije in se drži še vedno svojih starih navad. Mnogo, zelo mnogo pa so temu kriva tudi naša politična prerekanja; s katerim se izgublja čas, mesto da bi se ukvarjali s pametno gospodarsko politiko.

Izmed tisoč vzemimo si za vzgled Čevljarsko zadrugo v Mirnu in vprašajmo se kaj bi bil dosegel eden ali drugi posamezen čevljar in kaj je dosegla moč vseh skupaj. Odgovorja na to ni potreba, ker zadostno odgovarja danes krasno podjetje v katerem delajo malone vsi mirnenski čevljarji in katero si je pridobilo ugled in odjemalce na vseh krajih.

Seveda moramo razločevati politične organizacije od gospodarskih. Po mojem in po mnenju več odličnih združnikov, bi morale biti pri nas, ako hočemo kaj doseči, vse gospodarske organizacije popolnoma nepolitične, to se pravi, da k vsaki gospodarski organizaciji sme pristopiti in je lahko član z enakimi pravicami vsak človek, pa naj si bo tega ali onega političnega prepričanja.

Opazil sem sam, da je tam, kjer se je vgnezdila v gospodarska društva politika, začelo iti navzdol. Nasprotno pa poznam zadrugo in društva, kjer so z enakimi pravicami gospodarsko skupaj združeni narodnjaki s komunisti, socialisti in drugimi, kjer se na odborovih sejah ali pa na občnih zbiorih in drugih posvetovanjih ne sme vladati politika na dan. Zato pa tudi take zadruga in društva napredujejo in lahko pokažejo tudi v dejanju, kaj premore združena volja.

Se enkrat ponovim klic: Organizirajmo se! Združimo se! in sicer takoj, dokler ne bo prepozno, kajti drugače gorje nam in še večje gorje poznejšim rodovom. Saj ni treba drugega, kakor malo poizvedljivosti in, kar je še več, malo dobre trdnosti volje in stvar bi se pričela dvigati v našo korist in prosper. Združimo se toliko bolj danes, ko nam preti gospodarski pogin na vsej črti, zakaj ako se zgodi, da propademo gospodarsko, propademo tudi politično. To je tako gotovo, kakor da je 1+1=2. Torej se je čas, še ni prepozno. Res smo že veliko izgubili, zato pa ne izgubljajmo še nadalje zlatega časa z obotavljanjem in omahovanjem, ker s tem sami sebi kopljemo jamo, v kateri poginemo in propademo, kar bomo potem ko bo že prepozno bridko obžalovali.

Vam pa, naši voditelji vseh strank, kličemo: Nehajte že enkrat z neumnim vašim počenjanjem, ker drugače boste nosili velik del krivde na tem našem poginu. Amen!

S. V.

Gospodarstvo O umetnih gnojilih

Mnogo naših kmetovalcev, kateri gnojijo z umetnimi gnojili, jih ne poznajo, ne vedo iz česa obstojajo in kako je z njimi ravnavati. Kupujejo jih ne glede na vrsto in kakovost, samo da so umetna gnojila in poceni in jih trosijo kamor in kadar se jim zdi. Tudi nasedajo raznim agentom, kateri ponujajo ta gnojila in gledajo samo, da jih čim več prodajo. Ker pa je ravno sedaj nastopil čas za gnojenje in preskrbovanje z umetnimi gnojili, sem sklenil kratko, — kolikor nam prostor v listu dopušča — o njih poročati. Prej pa se opozarjam kmetovalce: kupujte umetna gnojila le od kmetijskih ali gospodarskih organizacij in zadrug, katere so z dobavitelji pogojene za dobavo zanesljivega in pristnega blaga!

Umetna gnojila nam služijo kot nadomestilo za hlevski gnoj. Hlevskega gnoja nikakor ne moremo dati zemlji v toliki meri, kolikor ji ga odvajamo z žetvijo. Morali bi vso krmo z enega travnika pokriti svoji žitvijo, ves gnoj spravljati in ga speljati na toisto senožet. Ravno tako bi morali vse poljske prideleke doma porabiti in odpadke zvoziti zopet na isto polje. Tedaj bi tak travnik in tako polje ostalo pri vedno isti moči in rodovitnosti. Ker pa to ni mogoče, zato postaja naš pridelek vedno manjši in slabši in zemlja vedno bolj peša.

Da bi pa ohranili zemlji njeno moč in rodovitnost, je napolito gospodarsko vedo, da je začela raziskovati kako in kje bi našla vire, sredstva in možnost zemlji drugim potom povrniti one redine sestavine, katere ji leto za letom s pridelki odzema.

Vsaka rastlina potrebuje za svoj razvoj v glavnem fosforovo kislino, kalij in dušik. Prvi dve sestavini, fosforovo kislino in kalij sta se našli v rudninstvu, a zadnja dušik v solitru, kateri se koplje v Čile v južni Ameriki ter tam v tovarni pretisti in predela.

Te tri sestavine imajo različne oblike in se prodajajo pod različnimi imeni.

1. Fosforova kislina prihaja v promet večinoma v obliki superfosfata z 12-18% fosforove kisline in Tomažev žlindre z 10-20% fosf. kisline;

2. kalij v obliki kalijeve soli s 40% ali 20% kalija in v obliki kajnite z 12-15% kalija;

3. dušik v obliki čilškega solitra s 15% dušika ali v obliki kalijevega in natrijevega solitra s 15-20% dušika. Kalijev in natrijev soliter se proizvaja umetno v tovarnah v Nemčiji.

Ker bi podrobno nadalje razpravljanje zelo preveč prostora, se omejim za enkrat na najnujnejše, kako in kdaj je gnojiti z umetnimi gnojili raznim kulturnim vrstam in koliko ga raztrosimo na en hektar.

Po poskusnih raznih gospodarskih zavodov in najrazličnejših krajih se priporoča:

Za travnike: potrosimo jeseni, če le mogoče pred dežjem, 600-700 kg Tomažev žlindre in 200-250 kg kalijeve soli. Spomladi, malo prej, ko začne trava zeleneti, dodamo še okoli 100 kg čilškega solitra. Za vinograde: 250-300 kg superfosfata, 200 kg kalijeve soli, katere se lahko potrosita že jeseni in 200 kg čilškega solitra, in sicer polovico 100 kg spomladi pred prvim okopavanjem, ostalih 100 kg pa koncem aprila ali začetkom maja.

Čilski soliter posebno dobro vpliva na mlade nasade in pa na vinograde s slaborastnimi trtami, ki jih je peronospora oslabil, če so bili poškodovani od toče, ali če bolehalo od kloroze (žoltce). Čvrsto in bujno rastočim vinogradom ni treba dodajati solitra.

Za okopavine: 400-500 kg superfosfata in 150-200 kg kalijeve soli, kakih 14 dni pred sajenjem, če le mogoče podorati in 200-250 kg čilškega solitra raztrositi pred prvim in drugim okopavanjem. Za ozimino: 500 kg Tomažev žlindre, 200 kg kalijeve soli in 150 do 200 kg čilškega solitra. Čilski soliter raztrosimo en del jeseni, a ostalo spomladi, ko začnejo udevel zeleneti.

Za te podatke seveda ne moremo jamčiti, da so za vsako zemljo popolnoma točni, ker so zemlje, ki vsebujejo razne redine sestavine v različni meri. Vendar pa ostanejo z ozirom na številne poskuse, ki so strokovnjaki izvedene po raznih krajih, — kot podlaga — še najbolj primerne.

Pri uporabi umetnih gnojil je treba precejšnje previdnosti, prvič ker precej sta-

nejo, a drugič bi znale pri nepravilnem trošenju lahko tudi rastlini škodovati. Ker je radi navedbe v hektarjih precej težko zadeti pravilno razdelitev na različnih parcelah, bomo skušali v nedeljski št. "Edinosti" pojasniti, kako bo naš kmetovalec najlažje zadel pravilno razdelitev in uporabo umetnih gnojil.

Kdor si pa želi nabaviti umetna gnojila, naj se oglasi v pisarni Tržaške kmetijske družbe v Trstu, ulica Fabio Filzi 10, I., osebno ali pismeno, kjer bo dobil tudi podrobnejša navodila.

Priporočamo tudi našim zadrugam, da bi naročale umetna gnojila, kakor tudi druge kmetijske potrebščine potom Tržaške kmetijske družbe, katere jih bo najbolj zadovoljila toliko glede cen kolikor kakovosti blaga.

DAROVI

Ob priliki blagoslovljenja hiše gosp. Mlakarja v St. Petru na Krasu je bilo nabranih 152 Lir za "Solsko društvo".

Miha Gulič iz Kečevja daruje L 10 "Solskemu društvu". Srčna hvala!

Mali oglasi

se računajo po 20 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 2. — Debele črke 40 stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L 4. — Kdor išče službo, plača polovično ceno.

MANJSA vila v Mariboru, v bližini glavnega kolodvora, s 3 stanovanji, z lepo zaprtim verandam in vrtnom, se ugodno prod. V hiši je vodovod in električna razsvetljava. Stanovanje je kupcu takoj na razpolago. Naslov pri upravitelstvu. 1701

AUTOMOBIL s štirimi prostori Fiat (Duna), v dobrem stanju, stavnim materijalom. Jamila daje: Garage Testa, Gorica, Via Cassale 3. 15/21

PARTIJA blaga po najugodnejših cenah. Partija oblek in paletov, zamenljivo angličkih, po polovičnih cenah. Corso Vitt. Em. III 28, blizu Sangerja. 1698

ČEVJARSKI pomočnik, sposoben za različna dela se sprejema takoj. Grizon, via Commerciale 15. 1694

SKLADIŠČE ogliša na prodaj. Naslov pri upravitelstvu. 1695

KRAVO mlado in dve kozi breji preda Kerda, Voltejadra. 1696

SLUŽINKA z dobrimi sprichevali sposobna vseh hišnih del, išče službe. Gre tudi na deželo. Naslov via Girolamo Muzio, št. 5, stopnice C, II nadstropje, vrata 13 (1693)

HRANO išče gospa pri slovenski družini, v bližini trga Oberdan. Ponudbe pod "Hrana" na upravitelstvo. 1699

SADIKI vrtnice (grmičje in plezalko) po L 2 komad. Sadike hrusk, breskev in češnje po L 2 — komad. Sadike pušpana (bucus) za okrašenje, po L 10. — sto, dobavlja Santo Peteani, vrtnar, Gorica, via Lunga 57. 1700

HISA, enonadstropna, z 10 prostori, veliko sobo, pripravno za trgovino, zraven velik vrt, se prod. Pojasnila: Ivan Pušnik, Sapjanec 57. 1697

PLISSE IN GUBE na harmoniko, veliki in majhni podvitki z novimi vzorci za cele obleke. Oliva De Battisti, Via S. Sebastiano 4, III. Vhod med izložbami skladišča Schlesinger. (51)

ZLAT, srebrn in papirnat denar se kupuje in prodaja po zmernih cenah. Menjalnica via Giacinto Gallina 2, (nasproti hotela Montecenisio). Telefon 31-27. Govori se slovensko. 25

KOVAC PURIČ v via Media št. 6 izdeluje štedilnike in železne ruletes po ugodnih cenah. Prodaja štedilnike od L 160. — naprej. (59)

KRONE, srebro, zlato in platin kupujem. Plačam več kot drugi. Zlatarna Povh Albert, Trst, via Mazzini 46. 58

PIANINO ali glasovir v vsakem stanju, kupi uglaševalec Andrej Pečar, Trst, Via Molino a vapore 3, II. Sprejema vsa popravila in uglaševanje po zmernih cenah. 6

Za Sv. Miklavža

Danes, četrtek

V našem

VELIKEM SEMNJU OBUVALA

Via Malolica 6

bomo darovali BALONČEK

vsem darovalcem otroških čevljev.

Cene ostanejo neizpremenjene.

Materi Ugotovite svojim otrokom!

(658)

Za Sv. Miklavža

ŽIVNOSTENSKA BANKA

PODRUŽNICA V TRSTU

Ulica Roma vogal ul. Mazzini. — Lastina palača.

Delaška glavica in rezervni kapital K. C. St. 225.000.000

Izvršuje kulturno vse bančne in monetarne transakcije.

Uradne ure od 9-13

Županstvo v Grahovem

razpisuje službi

občinskega obhodnika

In občinske, diplomirane babice.

Prošnje naj se vložijo do 15. decembra

t. l. — Plača po dogovoru. 660

Redni občni zbor

Notranjske posojilnice v Postojni

registrirane zadrug z omejenim poroštvom

se bo vršil

dne 20. decembra 1923, ob 13. uri, v

zadružni pisarni v Postojni.

DNEVNI RED:

1. Poročilo ravnateljstva s predložitvijo bilance za leto 1922.

2. Poročilo nadzorništvu.

3. Razdelitev čistega dobička.

4. Volitev članov ravnateljstva.

5. Volitev članov nadzorništvu.

6. Prememba združnih pravil.

7. Sluhajnosti.

V POSTOJNI, dne 4. decembra 1923.

RAVNATELJSTVO.

Pripomba: Ako v določeni uri občni zbor ne bi bil sklepčen, se isti vrši eno uro pozneje in bo sklepčen brezpogojno. (661)

Kupim

DELNICE

Ljubljanske kreditne banke

po 270 Dinarjev

do danes zvečer.

Naslov pove upravitelstvu Edinosti

655

Žepni koledar

EDINOSTI

za leto 1924

bo izšel 20. decembra t. l.

Steklena posoda

vzdržujoča vročino in hitre spremembe toplin.

Lonci, ponve, kozice,

obličniki za pecivo

Prodaja na debelo in drobno.

ADLER & FORTUNATO

Trst, Via Milano 19. 551

PODLISTEK

Ljudmila Pivkova:

KRIMINAL (50)

Naslednji dan je dolg in neprijeten. Nič nam ne kurijo. Seveda — uradi so zaprti, centralna kurjava počiva, kriminal pa lahko zmruze. Imam pa sluhaj, ki mi vzbuja radostni čut. Na lističu g. Chmelika je odrigala paznica ni opazila koščka časopisa, ki je prišel mek božične pošiljave. Prva vrsta je pa ostala in tu mi g. Chmelik poroča nekaj o očetu. Slutim, da je poročilo ugodno in da so očeta izpustili iz kraljevine. Čudim se sama svoji slutnji, da si je ne utemeljuje.

Leno nam potekača zmirla božična praznika. V četrtek prihajajo zadnje pošiljave in baronica že ima svojo. Površna paznica ni opazila koščka časopisa, ki je prišel v celico in tu čitamo, kako so ljudje navali na sveti večer na deželno sodišče. Od 7. ure do večera so stale "fronte" pred vhodom, ne-soče približek svojcem v zaporih. Baronica

pa nam čita pismo svoje prijateljice, ki se pritožuje, da s svojim paketom ni prišla na vrsto. Baronica je dobila tudi majhno drevesce iz slaščičarne, s simetričnimi, zelenoobarvanimi vejicami. — Zelim si imeti v celici vsaj borovo vejico.

Tudi mene kličejo na hodnik in Madžarka gre z menoj, da mi pomaga držati prt. Niti jaz niti paznica nisva opazili, da je Madžarka dvignila listič, ki ga je paznica našla v mojem paketu in vrgla v koš. V celici mi ga je dala. Odrpala sem listič, preletela z očmi vrstice — hvala Bogu! Moja slutnja se je izpolnila. V soboto je bil oče izpuščen, v nedeljo se je odpravil z Dunaja in je bil na sveti večer doma. Svoje radosti ne morem obvladati. Kaj na tem, ako sva midve s sestro še tukaj — ako je vsaj oče doma! Ako hočemo, ostanem še pol leta. — Listič sem učitila.

Baronica si je dovolila opazko, da se mi svetijo oči, ko sem prejela poročilo.

Pripravljamo si slavnostno skupno večerjo z drevescem na mizi. Iz papirja si delamo krožnike. Jodi je obilo. Jaz imam dva kosa pražene ribe, baronica ribo v hladilnici. Gulšč

imamo z omako in noki, krompirjevo salato, maslo, ementalški sir, salamo, bombone in torto, orehe, jabolka, vino in — čaj. Hermina opozarja, da se ji tako ni nikdar godilo. Baronica je odložila časno neukusno masko visokosti in je docela ljubezna. Priporočuje mi o svoji družbi in o večerih, ki jih je prirejela. — Od te dobe se vrača baronica čisto k temu predmetu.

8. Vihar v kriminalu.

Dne 28. decembra imamo Hermina razpravo. Njena zgodba bi bila preprosta, ako bi bila resnično taka, kakor nam jo slika. Bila je bona pri neki modistini in je vzgajala petletnega dečka. Nekdo je gospa odpotovala in Hermina je posodila njeno svileno obleko svoji prijateljici, ki se je hotela dati fotografirati. Gospa se je pa nenadoma vrnila, preden je Hermina pospravila vrnjeno obleko v omaro. Obleka je ležala na umivalniku. Gospa jo je pa tožila, češ, da jo je zalotila pri tatvini. — Ne morem verjeti, da je tožena samo zaradi tega prestopka. Menda je še nekaj drugega, česar nam Hermina ne pove.

Hermina izvršuje pri nas služabniške posle.

Vse jo krmimo, ona pa nam zato pometi, postavlja na hodnik konve za vodo in p. Toda dekle je leno in neredno. Celo Madžarka, ki je v prvi dobi največ obveščala z njo, je ne mara več — morebiti zaradi tega, ker se je brez dovoljenja umivala z njenim milom.

Pred odhodom k razpravi je vedno razburjena. Madžarka jo opominja, naj se temeljito umije in v redu obloče. Hermina se dolgo opravlja in baronica se že jezi. — Po dvourni razpravi se vrača in naznaja, da odhaja domov. Dva meseca ... je dobila, ki ju je pa že odslužila z 10 tedenskimi preiskovalnim zaporo. Madžarka ji je hitro ušla pod obleko nekaj pripravljenih pisem.

Hermina je odšla in v celici čutimo praznoto. Ne moreš se ubraniti predstavi, da je ona svobodna in srečna, mi pa ne vemo, kaj bo z nami.

Po novem letu se pričena porotno zasedanje. Baronica in Madžarka prideta obe pred poroto. Baronica je že na kraju preiskave in ve, da pride 26. januarja pred poroto.

Madžarka še nima spisanega protokola s preiskovalnim sodnikom. To bo še trajalo!

Kadar bo dovršen protokol, ga dobi državni pravnik, ki predmet preštudira in sestavi na temelju svoje sodbe obtožnico, nakar se do loči dan za razpravo. Obtožnico dobi obtoženka v podpis, nakar ji je dovoljeno, da se posvetoje s svojim advokatom. Tako mi slika Madžarka potek sodnega postopanja.

Glede sebe sodim, da pridem po tej počasni poti nekako do aprila na vrsto. Na steni sem si sestavila koledar. Toda ne bojim se, če pridem pred ofiserski zbor. Obe, baronica in Madžarka mi pravita, da bi bili radi, ako bi jima sodilo vojaško sodišče, kjer postopaje docela inace z ljudmi.

Po novem letu je pretekel teden. Treba je poznati dolžino dneva v zaporu, če hočeš presoditi, kaj znači teden brezposelnega čakanja, da te zopet pozove auditor. Tudi pisem ni dasi vem, da mi je pisala mati ob praznikih in gotovo tudi oče, čim se je vrnil domov. Tolajšim se, da so pisma na potu. Pri kazenskem sodišču traja dober teden, preden dobi pismo v celico, meni pa, ki dobivam pošto preko vojaškega sodišča, traja baje najmanj 10—14 dni.

Banke v novi Rusiji

Ena od najuspešnejših posledic ruske revolucije je bilo med drugim tudi uničenje kredite. Brez trdnice organizacije kredita pa ni mogoče nikakoli pravi razvoj narodnega gospodarstva. Tudi o tem nam je dala ruska revolucija nepobiten dokaz, ki ga izpopolnjuje tudi dejstvo, da se opaža pri sedanjih nevarnostih gospodarski obnovi Rusije obenem tudi krepka obnova kredita. To nam jasno kažejo bilance ruskih bank, ki pričajo, da se je njihov obrat samo v letošnjem letu kar postotno povečal. Glavno mesto v tem prometu zavzemajo operacije z denarjem, medtem ko je razvidno iz tozadevne statistike, da so letos blagovne kupčije pomejale. Zelo značilno pa je, da so v najzadnjih meri nastale operacije z denarnimi vlogami in z eskomptiranjem menic, kar je jasen dokaz, da se povrača na eni strani blagostanje, na drugi pa da se naglo razvija trgovina, dasi je treba videti v tem dejstvu tudi posledico pomanjkanja denarja, ki se v Rusiji v sedanjem hipu precej hudo občuti.

Najvažnejši zalagatelj z denarjem je ruska državna banka, ki daje kredite industriji deloma iz svojih sredstev, deloma na račun posebnih izdatkov ljudskega komisarijata za finance, ki so predvideni v državnem proračunu. To poslednje kreditiranje industrije je znašalo v mesecu avgustu 1.489.000 čerwoncev (čelinkov). Celokupna svota, ki jo dolguje industrija ljudskemu komisarijatu za finance, je znašala 1. septembra 10.105.000 čerwoncev. Med podjetji, ki se poslužujejo gori omenjenega kredita, prihajajo v prvi vrsti v poštev rudniki in plavci, ki so prejeli 3.869.000 čerwoncev. Tvorilnice strojev in druga kovinarska podjetja so prejela 1.938.000 čerwoncev. Od maja 1. dalje se dovoljujejo posebni krediti tudi poljedelstvu, ki so znašali 1. septembra že 100.000 čerwoncev. Poleg tega dobivajo obsežne kredite tudi razne druge industrije, tako tvornice za izdelovanje živil, industrija lesa itd.

Državna banka je pri podeljevanju kreditov zelo previdna. Pri dovoljevanju posojil ne vpraša samo po jasnih, temveč hoče tudi vedeti, ali ima podjetje, ki išče posojilo, pravico do svojega gospodarskega obstoja. Zraven tega pospešuje s svojo denarno politiko gospodarsko politiko vlade. Več podjetjem je vsled tega odredila kredit, da bi jih s tem prisilila, da opravijo svoje blago na trg in da bi se na ta način doseglo znižanje cen. To previdno kreditno politiko pa narekujejo državni banki tudi pomanjkanje denarja, ki smo ga zgoraj omenili, kajti obtok denarja znaša sedaj le 10% predvojnega obtoka.

Da bi odpomogla pomanjkanju denarja, ustanavlja državna banka povsod svoje podružnice, katerih namen je, da zberejo čim več razpoložljivega denarja v obliki vlog. In res se število vlog nenehno množi, kakor smo že zgoraj omenili, toda kljub temu je ljudsko štedenje šele v povojih, kajti ogromna večina sedanjih vlog odpada na državna podjetja.

Nova Rusija nima še bančne prava v pravi pomeni to besede in državna banka kakor tudi ostale ruske banke delujejo na podlagi posebnih pravil. Splošne določbe, ki bi mogle veljati za nekako novo rusko bančno pravo in ki veljajo za vse banke razen državne, so v glavnem sledeče: Osnovna glavna banka, ki se določa v zlatih rubljih. Izjemo dela, kakor ravnokar omenjeno, državna banka, katere glavna je določena v sovjetških rubljih. Višina osnovne glavne je različna: pri "Moskovski mestni banki" (Moskovskij gorodskaja banka) znaša 2% milijona rubljev, pri "Promisleni (obrtne) banki" (Promislenaja banka) 5 milijonov, in pri "Ruski trgovski banki" (Ruskoj trgovskaja banka) 10 milijonov rubljev. Nominalna vrednost delnic znaša pri vseh bankah 100 rubljev v zlatu. Emisija delnic je različna. Moskovska banka, ki jo je ustanovil moskovski svet, vsebuje v svojih pravih določbah, s katero se ustanoviteljem dovoljuje kontrola nad banko. Od 25.000 prvotnih delnic jih je podpisal moskovski svet 13.000. Ponejše emisija delnic v pravih ni urejena. Po pravilih "Prombank" mora pripadati ustanoviteljem, ki so višji gospodarski svet, ljudski komisariat za promet in še cela vrsta raznih državnih podjetij, 51% prvotnih delnic. Ako se glavna posejda poveča, imajo stari delničarji pravico do novih delnic v razmerju s prejšnjo posejdo delnic. O ostalih delnicah, ki niso bile oddane, odloči občni zbor, čigar odločitev mora potrditi ljudski komisariat za finance. Delnice se lahko plačajo do 50% vrednosti v blagu. Delnice "Prombank" so poimenske. Njih prodaja se vrši na ta način, da napravi vodstvo banke na delnici pripombo o nje odstopu.

Kot ustanoviteljica "Roskombanke" se javlja "Swenska Ekonomie Aktiebolaget". Po pravilih te banke se ustanovitelji obvezuje, da odstopi državni blagajni 5% osnovne glavne in da prepusti državni banki 10% vseh vplačanih delnic. Delničarji banke imajo pri vsaki novi emisiji pravico do novih delnic. Kot jamstvo za kliente je banka dolžna položiti pri državni banki vsaj 10% a ne preko 25% svojih pasiv v dobri (zdravi) valuti ali v državnih papirjih, ki imajo trdno valuto. Zraven tega je ta banka obvezna dati državni banki na razpolago, ako to zahteva, 50% svoje zaloge v valutah.

Pravila "Moskovske" ne vsebujejo nikake določbe o tem, ali so njene delnice na ime ali na imetnika. Rezervni fond te banke se ustvarja z odbitkom 35% dobička. Pri "Roskombanki" znaša odbitek za rezervni fond 20%, pri "Prombanki" vsaj 25% in pri državni banki 50% čistega dobička.

Nameni posameznih bank so povsem različni. Glavna naloga moskovske mestne banke (Moskovskaja banka) je pospeševanje gospodarskega življenja v Moskvi in moskovski guberniji. V ta namen zalaga banka z denarjem podjetja za zidanje hiš, moskovsko industrijo in trgovino ter mestno upravo. Ruska trgovska banka si je postavila kot glavno nalogo pospeševati trgovino v notranjosti sovjetske republike in finansirati zunanjo trgovino. Prombanka (obrtne banka) nima v svojih določbah nikake prave oznake svojega delokroga. Ze po njeni sestavi pa je razvidno, da smatra finansiranje državne industrije za svojo glavno nalogo. Tej nalogi odgovarja tudi določba njenega pravilnika, da sme dovoljevati industriji dolgoročno posojila. Rok posojila traja od enega do treh let. Tudi moskovska mestna banka daje dolgoročno posojila, predvsem moskovskim stavbiškim za drugim. V takih slučajih dovoljuje rok na 5-10 let.

V splošnem pa velja pravilo, da se večina bank izogiba operacij na dolge roke in se posveča predvsem kratkoročnim kupčijam, kakor posojilom v obliki računa "oncall" ali "demand" z blagom. Blagovnimi

listinami in zadolžnicami; najdaljši rok tega do 6 mesecev in višina posojila ne prekora 75%; posojilom na inozemske efekte, inozemsko valuto, drage kovine in devize. Višina posojila znaša pri efektivnih 60% borzne vrednosti, pri drugih kovinah 90% in pri ostalih vrednotah 70% tečajne vrednosti. Posojila v obliki "oncall" se dalje podeljujejo tudi na delnice, deleže in obveznice domačih od države potrjenih družb. Nadalje se ruske banke bavijo e eskomptiranjem menic in zadolžnic; z nakupom in prodajo blaga za svoj račun ali za račun drugih, z nakupom in prodajo inozemskih vrednot in deviz, ki so po zakonu dovoljene, ter delnic, deležev, obveznic in drugih vrednot domačih od države potrjenih družb, s pošiljanjem denarja v notranjosti Rusije in v inozemstvo, z inkasiranjem raznih zadolžnic inozemskih vrednot in blagovnih listin, z vplačevanjem, izplačevanjem, tekočimi računi itd. itd. Pri bankah vložen denar se ne sme zaseči in uživa jamstva, ki so navedena v odloku sovjeta ljudskih komisarjev od 30. julija 1921.

Po tem kratkem in splošnem orisu bankarstva nove Rusije vidimo, da se ruske banke po svojem poslovanju ne razlikujejo od bank drugih držav. Glavna razlika obstoji v tem, da niso povsem neodvisna zasebna podjetja, temveč deloma podzavljena (večinoma do 51%), tako da jih ima sovjetska oblast popolnoma pod svojo kontrolo.

Tajnosti zraka

Kdor prebira zadnje čase časopise, bodisi francoske, angleške ali italijanske, temu pade v oči, kakšno veliko skrb posvečajo vse te in tudi druge moderne države razvoju zrakoplovstva. Inženirji in drugi znanstveniki so vedno na delu in preizkušajo dan na dan nove vrste letal najrazličnejših konstrukcij in oblik. Mrzlično delajo velesile, ki se čutijo napram francoski republikli tozadevno slabe, da bi popravile, kar so zamudile in se ojačile v zraku bodisi z enakim številom enot zračnega brodivoja ali z novimi in uspešnejšimi napadalnimi sredstvi. Kajti — dasi ravno se v vseh teh državah vedno in ob vsaki priliki povdajajo velikanski pomen letalstva za mednarodni promet in trgovstvo — mora vendar vsakdo izprevideti, da ima ta naglica in konkurenca med "prijeteljskimi" velesilami čisto drug namen. Si vis pacem, para bellum.

Sredi tega oboroževanja, v katerem so imeli do sedaj prednost Francozi, so začele v zadnjem času prihajati neprijetne in zelo vznemirljive vesti, ki bi utegnile, v slučaju, da so utemeljene, spreobrniti vse oboroževanje v zraku in na mah napraviti konec francoskemu nadvladju v zraku. Vznemirljive pa niso te vesti samo za francoske vojaške kroge, ampak tudi za druge zaveznike. To so vesti, ki se v zadnjem času vedno bolj ponavljajo v francoskih in angleških uglednih listih in revijah in obravnavajo nenadno hitro si sledče padce francoskih aeroplanov na nemškem ozemlju.

Lahko bi se reklo, da so vsi ti padci samo slučajni in ne povzročeni po kakšni skrivnostni sili, a nekatere okoliščine kažejo na to, da so sili med oboroževanjem Francozov in Angležev Nemci se dosti dalje kakor njih smrtni nasprotniki, in so iznašli sredstvo, s pomočjo katerega jim bo dano onemogočiti vsako letalsko akcijo na njihovem ozemlju in mogoče tudi izven tega. Vse kaže na to, da se je Nemcem posrečilo postaviti v svojo službo posebne vrste radio-elektrovalov, s pomočjo katerih je mogoče ustaviti letalo v njegovem poletu in ga pripraviti do padca.

Angleški in francoski strokovnjaki sledujejo z napetostjo te nemške poizkuse, ki jih Nemci seveda tajijo, ter skušajo s svoje strani dobiti rešitev in razlago te tako važne uganke. Angleški časopisi so predvsem polni razlag različnih inženirjev in raziskovalcev. Zdi se pa, da do danes niso našli še ugodnih rezultatov, na podlagi katerih bi bilo mogoče z gotovostjo kaj sklepati. Glede učinkovanja uporabljenih radio-električnih valov sta v angleških razlagah zastopani 2 teoriji. Po prvi teoriji učinkujejo ti valovi na najbolj važne in občutne dele stroja, in sicer na magnet, po drugi teoriji pa povzročajo valovi raztaljenje kovinskih delov letala.

Sir Oliver Lodz, ki raziskuje v glavnem prenašanje energije potom zraka, smatra za mogoče, da se s silnimi valovi tako močno učinkuje na kovinske dele letala, da mora poslednje pasti, ker začne njegov stroj neredno in slabo delati in končno obstane. Drugi strokovnjak prof. Loy misli, da je nova nemška iznajdba manj vredna, kakor se splošno govori. Po njegovem nazoru bi morali imeti električni valovi, ki učinkujejo na letalo, taka svojstva, da bi, ako se dotaknejo kovinskih delov še pospešili delo motorja in bi moralo letalo še hitreje leteti. V poslednjem slučaju bi pa bilo po njegovem mnenju mogoče delo stroja tako silno pospešiti, da bi se vsled prevelikega trenja nekateri kovinski deli raztopili oziroma vsaj deformirali in bi vsled tega letalo padlo na tla.

Ali morajo Nemci dosedaj zabeležiti take uspehe ali ne, ni znano. V angleških laboratorijih pa so tozadevno že doseženi lepi rezultati. Posrečilo se jim je raztopiti v mali razdalji s pomočjo zračnih električnih valov tenko žico; od tega pa do povzročanja padca letala v daljavi vsaj par kilometrov je pa še precej daleč.

Vodje brezžične postaje v Nauenu tajijo z ogorčenjem, da bi oni s svojimi poizkusi pršli tako daleč in kaj takega sploh poskušali, vendar ima baje francoska tajna policija dokaze, da se poizkusi v tej smeri vrše in sicer v veliki tajnosti. Jasno je, da bodo Nemci take uspehe in poizkuse vedno tajili, dokler se jim ne ponudi prilika pokazati svojo iznajdljivost na tako neljub način, kot so jo pokazali večkrat pred in med svetovno vojno. Neki znani nemški strokovnjak se je v pogovoru slučajno zarezal v toliko, da so v času zadnjih poizkusov bili poslani v zrak električni

valovi takega značaja in moči, kakor jih dosedaj ni poznal nihče.

Italijanski strokovnjak prof. Rota je preteklega leta objavil svoje delo o "teleturkih" strujah in tokih. Po njegovem mišljenju je to taka nova sila, s pomočjo katere je mogoče topiti kovine v razdalji 60 milj, a uničiti brezžično postajo v razdalji 200 milj.

Zaključek iz vsega tega je do sedaj samo eden, namreč da se razni znanstveniki pečajo z neko novo silo, kateri bo mogoče ustavljati aeroplane in motorje sploh, onemogočiti brezžično brzojavljanje itd.

Marsikdo bi mislil, da bo po vojni tehnika gledala samo, ali vsaj večinoma na to, da popravi, kar je uničila vojna, v čiji službi je bila vsa veda toliko časa. Misli bi, da bo stavljena tehnika v službo mira in da bo veda skušala razmere, ki so sedaj po vojni še vedno tako obupne, zboljšati in privesti človeštvo do trajnega blagostanja. Nič od vsega tega. Dočim smo ravno pred kratkim čitali o nekem ameriškem znanstveniku, ki je iznašel nekaj strahovit nov stropen plin, katerega male množine bi zadostovale, da pomore cela mesta, čitamo dnevno o oboroževanju v zraku, o reformah v različnih vojskah, ki naj bi omogočile bolj uspešne napade in o najrazličnejših iznajdbah, ki pa so stavljene po večini vse v službo vojne, bodoče vojne. Na vsezadnje moramo pomisliti, da to ni nikako čudo, dokler gredo vse niti, ki vodijo Evropo, v roke "gg." Stinnesa et confrates v drugih državah. Ti se razumejo dobro. V. A. M.

Peš okoli sveta

hodi v sedanjih dobi visoko razvitih prometnih sredstev prejšnji avstrijski in sedanjí romunski državljani, nekdanj novinar na Dunaju gosp. Fridrik Meringer. V Trst je prišel pred dvema tednoma in včeraj popoldne nas je obiskal v uredništvu našega lista. Pripovedoval nam je, da se udeležuje s svojim potovanjem natečaja, ki ga je razpisalo 1. 1909. dunajsko mednarodno združenje pisateljev in časnika "Concordia" z nagrado 2 milijonov predvojnih avstrijskih kron. Natečaj se je udeleževalo v začetku pet mož, izmed katerih so trije tekmovali za prvenstvo v prepotovanju Evrope, Azije in Afrike, a dva druga sta se imela meriti v Ameriki in Avstraliji. Trije so že umrli, a četrti je odstopil, tako da se bori za nagrado samo še g. Meringer. Ta čudni potovalec nosi s seboj cele knjige z oblastvenimi potrdili, ki naj dokažajo, da potuje v resnici peš, in kakor se vidi, mu oblastva gredo na roko. Do sedaj je prepotoval Azijo, Afriko in Evropo. Nekatere v Afriki se mu je pripetila — kakor nam je pripovedoval — huda neugoda. Ko je lovil ribe v neki reki, so ga napadli arabski roparji, katerih se je rešil po hudem boju. Pri tem pa je zadobil težko rano na vratu, katere sledi se mu razločno poznajo. L. 1914. je moral prekiniti svoje potovanje in iti k vojakom. Svetovne vojne se je udeležil kot rezervni častnik avstrijske armade.

Na svojem pohodu okoli sveta se predstavlja vsem oblastvom, podjetjem, uredništvom listov itd., ki mu potrjujejo v njegovi spominski knjigi, da se je zgledil pri njih, omenjajoč obenem znesek podpore, s katerim prispevajo za uspeh njegovega nenavadnega podjetja.

Ta čudni potovalec je obenem, kakor razumljivo, vnet turist in sportnik in na prsih nosi vse polno svetinj najrazličnejših turističnih in sportnih društev. Po lastni izjavi konča svojo svetovno pot v juliju prihodnjega leta. Preostaja mu namreč samo še izlet po severnih državah (Danska, Švedska in Norveška), kamor se poda iz Trsta, Zelimo mu srečno pot!

Naročate in širite

„EDINOST“

Insertirajte v „Edinosti“

Tiskarna „Edinost“ v Trstu

izvršuje vsa tiskarska dela točno in solidno

Prostori tiskarne se nahajajo v ulici Sv. Frančiška Asiškega št. 20

BANCA ADRIATICA

Ustanovljena leta 1905.

Delniška glavica Lit. 15.000.000 — popolnoma vplačana.

Glavni sedež: Trst, Via S. Nikolò 9 (Lustina palača). — Podružnici: ABBAZIA, ZARA.

Olajšuje vsako trgovsko operacijo z Jugoslavijo

potom zaveznega zavoda

Jadranska Banka v Beogradu Ljubljani in Zagrebu

in njenih podružnic v glavnih mestih Jugoslavije.

Daje kredite za nakup blaga, subvencije na blago, izkazi čekov in računov. Informacije. Kupuje in prodaja dinarje in druge valute. Jamstvo za plačila in druge operacije po najugodnejših pogojih.

Književnost in umetnost

Napleše Miklavževu in božično darilo je "Misijonski koledarček za mladino 1924". Ima ljubke zamorske povestice in slike, ki razvesele vsako otroško srce. Sprejaj sliko "Marija, Mati nedolžnosti". — Stane samo 75 vin. Pri naročbi 12 izv. eden povrh. Naročite ga takoj, da ne bo prepozno.

"Klaverjev koledar 1924" naj bi imeli v vsaki hiši in družini. Nudi poučno in zabavno vsebino in slike iz afriških misijonov. Dekleta naj ne spregledajo članka "Poklic za naše hčerke". — Stane samo L. 120. Pri naročbi 12 izv. eden povrh. Oba koledarčka se naročata pri Družbi sv. Petra Klaverja za oproščenje sužnjev, Ljubljana, Miklošičeva c. 3.

Naprednjak ob Kongu. Drama v treh dejanjih. Spisala gr. Ledóchowska, prev. dr. Rožman. Cena 1 liro. Naslov naročbe kot zgoraj.

France Veber: Problemi svobodne filozofije. Splošna knjižnica št. 9. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani 1923. 341 strani. Cena broš. 24 Din vez. 30 Din.

V pričujočem delu skuša avtor podati enotno sliko temeljnih vprašanj sodobne filozofije, to pa v obliki poudinkov glavnih problemov iz vseh filozofskih del. Tako kompletna priučujoč spis avtorjev Uvod v filozofijo. Kar je podajal tam z vidika teoretične sistematičnosti, nudi tu z vidika onega področnega dela, ki bi se po njegovem mnenju naj vršilo v prav sodobni filozofiji. Posebno pažnjo je posvetil etičnemu, spoznavnemu in psihološkemu problemu, ker smatra, da je prav v naši dobi neobhodno potrebna znanstvena poglobitev osebiti teh treh vprašanj. Ker navaja povsod tudi druga tradicijska sodobna reševanja omenjenih in podobnih filozofskih vprašanj in risa šele nato lastno stališče, do katerega se je bil doslej sam dokopal, nudi knjiga čitatelju v eni potezi dvojce: Nazorno sliko tradicijskega in sodobnega filozofskega hotenja, ob enem pa avtorjevo lastno pojmovanje najrazličnejših poudinkov filozofskih vprašanj, filozofije sploh in njenega razmerja do ostalih ved, kakor tudi vseh drugih izven znanosti stoječih kulturnih činiteljev. Knjigo zato toplo priporočamo vsakomur, ki se hoče seznaniti z glavnimi črtami sodobne filozofije sploh kakor tudi z avtorjevim lastnim pojmovanjem tega predmeta.

"Nove Djalabije". Prijateljima mojih kompozicija javljam, da ču najnovije, još neštampane svoje pesme pod naslovom "Nove Djalabije" obljelodaniti. Prvi svezak je dostopan te stoji 20 Dinara, sa poštarinom 21 Dinar. Predplatu molim poslati pod naslovom: F. S. Vilhar, Zagreb, Gunduličeva ul. 55. Drugi svezak izadje u januaru 1924. F. S. Vilhar.

Borzna poročila.

Tečaj:

Cosulich	363
Dalmatia	259
Gerioli	1180
Libera Trieste	400
Lloyd	1438
Lussino	680
Martinoli	138
Oceania	110
Premuda	580
Trpčevich	307
Ampelea	463
Cement Dalmatia	401
Cement Spalato	241

Valuta na tržiščem trgu.

ogrške krome	0-11	0-12
avstrijske krome	0-025	0-030
čehoslovaške krome	67-90	67-70
dinarji	26-10	26-25
lejt	11-50	12-—
marke	—	—
dolarji	23-05	23-15
francoski franki	124-—	124-50
švicarski franki	402-—	405-—
angleški funti papirnati	106-—	107-50

Najstarejši slovenski demarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrirana zadruga z omejenim poroštvom

uraduje v svoji lastni hiši

ulica Torrebiana št. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru

Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za širanke od 9 do 13.

Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt

Št. telef. 25-67.

Zaloga domačih vin.

Vipavsko, istrski refošk in kraški teran. Na debele in za družine Via Cunicoli 8, na drobno in za družine Via Giuliani 32. Telefon 19-80.

Priporoča se lastnik

(684) FR. ŠTRANCAR.

Najvišje cene plačujem za

K O Ž E

kun, zlatic, lisic, dihurjev, vider, jazbecov, mačk, veris, kriov, divjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH

Trst, Via Cesare Battisti št. 10

II. nadst., vrata 16

Sprejemajo se pošiljkatve po pošti.

Odhodi in prihodi vlakov

JUŽNI KOLODVOR.

Trst, Tržič, Červinjan, Portogruaro - Beneška.

Odhodi: 0.15 o.; 5.— eks.; 5.35 brz.; 9.10 o.; 10.10 brz.; 11.— eks.; 15.15 o.; 18.— o.; 19.05 eks.

Dohodi: 0.40 eks.; 5.40 o.; 8.05 o.; 10.— eks.; 13.20 brz.; 15.30 eks.; 19.25 o.; 23.15 eks.

Trst, Gorica, Kornin, Videm (Udine).

Odhodi: 6.05 o.; 8.— o.; 9.10 o.; 13.10 o.; 17.15 brz.; 19.20 o.

Dohodi: 7.30 o.; 10.40 o.; 12.40 brz.; 16.50 o.; 18.50 o.; 22.45 o.

Trst, Nabrežina, Divača, St. Peter, Postojna.

Odhodi: 0.40 eks.; 5.15 brz.; 7.00 brz.; 8.30 o.; 10.50 brz.; 16.10.; 19.45 brz.

Dohodi: 3.30 eks.; 7.15 o.; 9.25 brz.; 12.20 o.; 17.30 brz.; 20.30 o.; 21.20 brz.

KOLODVOR PRI SV. ANDREJU (državni)

Trst, Koper, Buje, Poreč.

Odhodi: 5.01, 8.50, 12.35, 18.30.

Dohodi: 8.30, 12.30, 17.55, 21.25.

Trst, Gorica, Podbrdo.

Odhodi: 5.35 brz.; 6.10 o.; 11.5 o. 17.25 o. 17.25 o.

Dohodi: 7.45 o.; 15.45, 21.15 o.; 23.45 brz.

Trst, Herpelje, Buzet, Pula.

Odhodi: 5.25 o.; 12.55 brz.; 18.25 o.